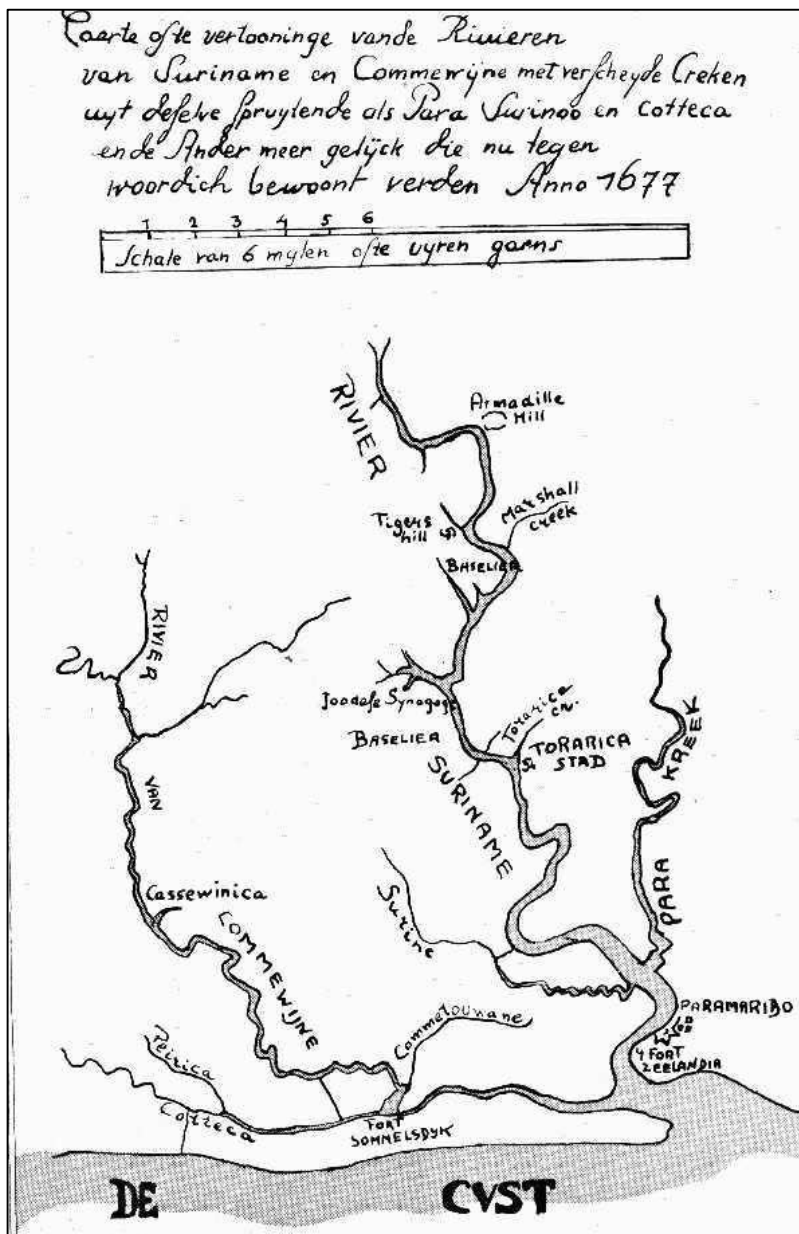

Een 17de eeuwse kaart van Suriname. Mon Désir lag ver in het binnenland.

‘MON DÈSIR’

Toen eindelijk Nieuw-Middelburg (= Paramaribo) in zicht kwam, was een kwart van de lading slaven dood. De overlevenden waren vel over been, van het weinige eten dat ze hadden gehad. Dat hoorde zo, zei meneer De Cosse. Dat was allemaal inbegrepen bij de overtocht van een lading slaven. In de haven van Nieuw-Middelburg werden de slaven deels overgezet op een rivierboot, en deels te kijk gezet op de kade. Meneer De Cosse had zijn hele kapitaal in de aankoop van de verwaarloosde plantage en de aanvoer van een lading slaven gestoken. Een deel van de slaven zou nu naar de slavenmarkt gebracht worden, opdat meneer De Cosse voldoende geld zou hebben om een begin te maken met de opbouw van de plantage en het aanplanten van suikerriet. Het was hartverscheurend om te zien hoe mensen die lief en leed met elkaar hadden gedeeld uit elkaar werden gehaald. Niemand wist of de een de ander nog terug zou zien. De slavenmarkt heb ik in die dagen niet gezien, want ik ging mee met de slaven op de rivierboot. Ik zag met tranen in mijn ogen het grote zeilschip dat me hier naar toe had gebracht uit zicht verdwijnen, toen we de Suriname-rivier op voeren, want met het uit zicht komen van het schip, werd ook mijn band met mijn geboortegrond en mijn ouders dunner en dunner. Zou ik ze ooit nog terug zien? Zou ik ze niet schrijven? Maar wat dan? Ik kon ze alleen maar vertellen dat ik niet in staat was hen te zien, en zou ik hen daarmee niet nog meer verdriet brengen? Als ze nog leefden. Ze stonden eigenlijk al zover van me af, dat ik vaak niet meer dacht aan mijn geboortegrond in de Landschap Drenthe. Maar zo nu en dan, dan kwam het weer even zo sterk in mijn hart naar boven, dat het verdriet me even teveel leek te worden.

De Suriname-rivier leidde me al snel af. Aan onze ogen gleed voorbij één grote bonte pracht aan kleuren, vogels, planten, bomen, indianen, plantages, huizen van planters, en wat er al niet meer te zien was op de oevers van de rivier. De schoonheid stak schril af bij de ravage die we aantroffen op Mon Désir, het doel van onze reis. Deze plantage was eigenlijk niet meer dan een enigszins opgeknapt hoofdgebouw, bedoeld om onderdak te verschaffen aan meneer en mevrouw De Cosse, hun toekomstige kind en wat personeel, waaronder Hanno en ik. Meneer De Cosse bleek enkele neven in dit gebied te hebben. Ze hadden het hoofdgebouw voor hem in orde gemaakt en stelden meubilair ter beschikking. De slaven werden aangezet tot hun eerste werk, direct nadat ze van boord waren gegaan: ze moesten voor zichzelf hutten bouwen van het materiaal dat de wouden hen boden. Ze hadden dat in Afrika ook al gedaan, dus ze moesten het hier ook wel kunnen, werd er gedacht. Van de verblijven van de slaven van de oude plantage Mon Désir was niets meer over. Het woud had alles verwoest. Die nacht sliep ik weer voor het eerst sinds weken, maanden, op een bed dat niet op en neer schommelde. Het bed was niet meer dan een houten vloer met wat stro, maar het was een bed. En dat was al wat meer dan de schommelende hangmat, tussen een paar kanonnen, kisten proviand, of wat dan ook, waarin ik op het schip mijn nacht had doorgebracht. Voor het eerst kon mijn rug weer recht liggen!

Meneer De Cosse, eigenaar van Mon Désir.

De dag na onze aankomst op Mon Désir begonnen Hanno en ik in een zijkamertje van het hoofdgebouw onze administratie als plantagebeheerders. Meneer De Cosse wilde precies weten hoeveel slaven er nu waren, leeftijd, mannen en vrouwen, en wat hun conditie was. Eén voor één lieten we hen bij ons komen. Hanno was een weet-al, die ook flink wat kennis had van het menselijk lichaam. Hij bekeek alle negers één voor één, en gaf hen adviezen

als ze bijvoorbeeld met een wond zaten. Onder hen bleek ook een medicijnman te zijn, die toestemming vroeg om zalfjes en kruidendrankjes te mogen maken, zodat hij de andere slaven van dienst kon zijn. Die toestemming kreeg hij, na overleg met meneer De Cosse. Het was tijdens dit inschrijven van de negers, dat mijn oog voor het eerst viel op de mooie Catharina. Zo heette ze nog niet, zo heette ze na de inschrijving. Alle negers en negerinnen kregen van ons goede christelijke namen, met de uitdrukkelijke nadruk erop dat hier voortaan ook naar moesten luisteren. Weigeren betekende een paar zweepslagen. Aan het eind van de inschrijving konden we meneer De Cosse rapporteren dat Mon Désir in totaal 51 negermannen, 55 negervrouwen, 12 negerjongens en 10 negermeisjes telde. Hanno maakte op de avond van de afronding gebruik van de verstrekte inkt en papieren door enkele negers en negerinnen te portretteren. Zo leerden we weer een kant van hem kennen. In de jaren daarna portretteerde hij nog veel meer mensen, waaronder meneer en mevrouw De Cosse, mij, en zichzelf, met behulp van een spiegel.

Het grote boek van folioformaat waarin we de negerslaven hadden ingeschreven, zou uitgroeien tot een waar geslachtsregister van slaven en hun verwanten. Dat kwam omdat we er ook in bij hielden welke slaven we welke slavinnen gaven, hoe hun kinderen heetten, wanneer ze geboren werden, en wanneer mensen stierven of verkocht werden. We konden er enkele weken na het in gebruik nemen ervan ook met sierlijke krullende letters de geboorte en de namen van de eerste boreling van Mon Désir in opnemen: Cecilia Cornelia Catharina de Cosse, dochter van mevrouw en meneer de Cosse. Het kind groeide op als kool, maar moest helaas twee jaar later aan de Heere terug gegeven worden. De kinderziekte maakte veel slachtoffers. Een deel van de negers stierf. Ook de kleine Cilie sloot haar ogen. Maar zover was het nog niet. We hebben eerst flink van haar kunnen genieten. Als ze met haar kraaiende stemmetje in haar bedje lag te spelen, zag je ons allemaal opleven, ook al hadden we zorgen. Oude levenswijsheid van oude vrouwen leert ons dat we ons niet teveel aan een kind moeten hechten, voor het een jaar of vijf is, want er kan van alles gebeuren. Dat kan wel zijn, maar hechten doe je je, of je wilt of niet, en of het je eigen kind is of niet.

De negerslaven van Mon Désir werden harde werkers, tegen wil en dank. Veel zin hadden ze eerst niet. Enkele stevige slaven kregen de opdracht om als ploegleiders hun makkers aan te vuren en dat deden ze niet al te zachthandig. Ze kregen extra eten en mochten naar eigen goeddunken een vrouw uitzoeken. Daar wilden ze wel voor aan de slag, en ze zetten hun medeslaven dan ook aan tot veel prestatie. Mon Désir werd weer helemaal herontgonnen, het suikerriet werd geplant en het jaar daarop (= 1681) hadden we de eerste oogst. Tussentijds hadden enkele slaven getracht te ontvluchten. Ze werden dood terug gevonden. Ze waren vermoord door de indianen. Vluchten was er vanaf dat moment niet meer bij. Wie bleef, en op de plantage verzet wilde plegen, werd aangepakt door de ploegleiders, Hanno en mij. En als ze na

enige zweepslagen nog niet naar ons zouden willen luisteren, dan zouden we de soldaten uit Nieuw-Middelburg (= Paramaribo) laten komen om hen de les te lezen, zo voegden we eraan toe. Dan zouden ze zich nog beter kunnen laten vermoorden door de indianen, zeiden we!

We hebben dan ook niet veel last gehad van muiterij. Ik kon de slaven alles bijbrengen wat ze nodig waren om te kunnen planten, suikerriet onderhouden, oogsten en grond bewerken. Hanno gaf tussentijds aan wie dat wilde taalles en leerde enkelen zelfs lezen. Meneer De Cosse vond dat maar onzin, maar zijn vrouw stond erop dat Hanno zijn gang moest kunnen gaan. Hanno had een streepje voor bij haar, al bleef het voor iedereen duidelijk dat ook hij maar een slaaf was. Een Arabische slaaf. Iemand met zoveel kennis, dat de meester, meneer De Cosse, eraan twijfelde of hij hem niet meester zou zijn. Dat stak meneer De Cosse, maar los van enige kleine strubbelingen groeide dat niet uit tot problemen.